

mos esetben a maga részéről is állást foglalva egyes, a tudományban és a bírói gyakorlatban még vitás kérdésekben. Előadó szerint a csendes társaság sui generis kereskedelmi társaság. E csendestársi viszonynak köztudomásra hozása akár egyéenkénti közlés, akár körlevél útján, szerinte még nem állapítja meg a csendes társ kezési felelősségét, csupán ha a köztudomásra hozás dolus-szal párosul. A bírói gyakorlat szerint a csendes társnak nincs joga az értékelmelkedésből előálló nyereségre. Szende ezt a szabályt mereven alkalmazva nem teszi magáévá, sőt hajlamos arra, miszerint a csendes társat a vállalatvalóságos nyereségéből — melyhez az értékelmelkedés hozzászámítandó, — különösen a csendes társ kiválása esetére részeltesse.

A csendestársasági törvény 120. §-ának 2. bekezdése szerint a csendes társ végkiegyenlítése tekintetében másodrangú hitelezővé degradálódik. Előadó szerint ez a rendelkezés — figyelemmel a törvény 122. §-ára, mely a csődtörvény 27. §-ánál lényegesen szigorúbb, megtámadási jogot kreál, — felesleges. Álláspontja szerint — szemben a 'Glücksthal—Huppert-féle kommentárban lefektetett nézettel, — e szakasz csupán *ügyleti* hitelezőkkel szemben érvényesíthető.

Az előadás befejezéseképen párhuzamot vont Szende a csendes társaság és a betéti társaság között, kiemelve e két társasági alakulat közötti számos rokonvonást és a fennálló különbségeket.

Az előadást vita követte, melynek során dr. Glücksthal Andor a csendes társaság jogdogmatikai minőségéről, dr. Blau György az előadó által felvetett értékelmelkedési kérdéssel, ifj. dr. Nagy Dezső a kérdés uzsorajogi vonatkozásairól szökött. A vitát dr. Beck Salamon zárta le az összes vitakérdéseket érintő felszólalással.

IRODALOM.

Jogirodalom és jogfejlődés.

Irta: Ifj. dr. Szigeti László.

A jogirodalomnak különösen a magánjog terén a jogfejlődésre való döntő hatását bizonyítani jogászok előtt alig szükséges. Mai jogunk a római jog rendszerén épül fel, még pedig oly módon, ahogy az az Institutiones és a Digesták töredékeiben és később a glosszátorok, a pandektisták irodalmi feldolgozásában reánk maradt. Az institutiók és a digesták sem mások, mint római jogi írók munkáiból, kijelen-

téseiből vett idézetek gyűjteménye. A római jog azzal ismerete el a jogtudománynak nagy jelentőségét a jog kialakulására, hogy a responsá-kat tételes jogforrásként is elismerte, így náluk a jogtudomány nemcsak a jog kialakítója és elméleti megalapozója volt, hanem a tételes jog kút-főjévé vált. De az újabb jogtudomány sem maradt el jelentőségében a római jogi mellett, a nagy pandektisták alkalmazták a római jogi rendszert az élet és az igazságnak újabb szükségleteire, a jogirodalom fejlesztette ki a speciális kereskedelmi, váltójogi, a szellemi javak védelmét célzó, a személyiségi jogi fogalmakat. A tételes kútfő addig nem is tud valamilyen jogágot kodifikálni, míg a szükséges jogi fogalmak, összefüggések a jogtudományban ki nem alakultak és ha a gyorsan felmerülő újabb szükségletek kielégítésére a jogtudomány munkáját be nem várja, életrevaló, helyes, hosszabb életű jogszabályt alkotni nem tud.

De a jogtudomány munkája nem fejeződik be a tételes jogszabály megalkotásával. Minden kodexnek, minden megmerevített, formába öntött jogi szabálynak elavulása lassan megkezdődik közvetlenül életbelépése után. Az élet folyton változó viszonyaira a rendszerbe foglalt jogtételek csak úgy alkalmazhatók, mint készen vett ruha az élő ember testére, az egyéni esetre való alkalmazással. Tulajdonképpen minden jogi szabály megalkotása után önálló életet él és hosszabb idő múlva értelme oly módon változik, hogy alkotója elképzelésétől sokszor idegen lesz. A törvényeknek ebben az önálló életében is nagy szerepe van a jogirodalomnak. Az eseti döntésnek inkább intuitív jogalkalmazása mellett a jogtudomány képezi ki az újabb követelmények szerint a jogszabályban lévő fogalmak újabb értelmét, illeszti be a törvény rendszerébe az újabb életviszonyokat. A jogirodalom előkészíti és továbbfejleszti a tételes jogalkotást.

Jelenlegi szegényes viszonyainknál fogva a tételes jogszabályok, a bírói határozatok gyűjteményein és a kommentárokon kívül más jogi munka, ha esetleg olvasóra igen, de vevőre már nem nagyon talál és így érthető a kiadónak a tételes jog magyarázásán túlmenő jogi művek kiadásától való idegenkedése. Az a jogi irodalom, mely jogi irodalom a szó valódi és nemesebb értelmében, melynek a jogtudomány, a tételes jogalkotás és jogfejlődés és a társadalom az anyagi igazság érvényesülésének lehetősége tekintetében mindent köszönhet, ma nem üzlet. Hiszen nemcsak a laikusok, kik a jogtudományt valami ravasz csalafintaságnak tekintik sokszor, hanem a gyakorlati jogászság fanatikusai is azt mondják, nincs ma időnk elmélkedésre, a fontos az, hogy tudjuk, mi a tételes jog. Már pedig jaj annak a tör-

vényalkotónak, aki a jogi tudományos fogalmak „nyügétől” meg akar szabadulni és saját alkalmi, jogi prokrustes-ágyába akarja az életet, az embereket és az anyagi igazságot szorítani. És jaj annak a gyakorlati jogásznak, annak a bírónak és ügyvédnek, akinek látóköre a tételes jog betűszerinti tudásán túl nem terjed, jaj annak a nemzetnek, akinek csak ilyen bírói és ügyvédei vannak. Ahol a bíró és ügyvéd csak a jog mesterembere, ahol a jogászok nem kutadják a jogi fogalmak közötti összefüggéseket, a gazdasági és célszerűségi, társadalmi hátteret, ahol a jogot csak alkalmazni és nem fejleszteni akarják, ott nincs nemzeti jogfejlődés, ott nincs anyagi, csak formai igazság, ott a betű és nem a szellem érvényesül, ott áll a góthei mondás: „Es erben sich Gesetz und Rechte wie eine ew'ge Krankheit fort . . . Vernunft wird Unsinn, Wohltat Plage.”

A kommentár is jogi tudományos munka, ha rámutat a tételes jog összefüggéseire, kivonja, kianalizálja a törvényből a jogi fogalmak jelentőségét, célját, célszerűségi, gazdasági okait és irányt szab a jogfejlődésnek. De az a kommentár, mely utalásoknál, tételes összevetéseknél, betűértelmezésnél nem megy tovább, megrögzíti a jogszabály esetleges hibáit és elsorvasztja a törvényalkotó előtt lebegő, élő, az anyagi igazságot kereső szellemet. Nem tagadjuk, még ha a fanatikus gyakorlati jogászok előtt a jogfilozófus megvetett nevét kapjuk is, hogy a törvény, az efemer rendeletek szövegéhez rögzített kommentárirodalomnál szívesebben látnók a lendülettel, széles látókörrel, a múltba visszazanélzó és a jövőbe tekintő, az anyagi igazság fanatikus keresésétől áthatott, a nemzeti jogi fejlődést megérző és megmutató jogi irodalmat.

De a helyzet mégsem olyan sötét, mint most néhány sorban festettem. Kiváló jogászaink kénytelenek lévén a sanyarú viszonyokhoz alkalmazkodni, úgy mentik meg a jogtudomány becsületét, hogy kimerítő kommentár formájában tulajdonképpen egy jogág teljes, monográfikus feldolgozását adják. A magyar jogi írók tehetségét és a magyar nemzeti jogérzet megnyilatkozásait még a kommentár-forma szegényessége és a törvényszöveghez kötöttsége sem tudja elnyomni. Másrészt ugyanaz a folyamat megy végbe, ami a szépirodalom terén már végbement. A könyv olvasó közönség megfogyatkozása és a könyvkiadók vállalkozási kedvének ellanyhulása következtében a szépirodalom a napi és heti lapok hasábjain talál menedéket, a novellából a vonal alatti tárca fejlődik ki, úgy a jogi tudományos irodalom a jogi lapok rövidebb-hosszabb tanulmányai, szemléi formájában támad fel és bár az olvasók „gyakorlatiassági” követelményeihez alkalmazkodva rendszerint jogszabály vagy

bírói határozat magyarázása alakjában jelennek meg, mégis jogi írónk dicséretére mondjuk, e rövid cikkekben sokszor új jogi gondolatok, új jogi elméletek, széles látókörű, újabb szempontok merülnek fel. Nem tartom tehát helyesnek, ha jogi lapok azzal dicsekednek, hogy ők tisztán jogszabályt és bírói gyakorlatot hoznak és mellőznek minden jogi elmélkedést, mert az ilyen dicsekvés szegénységi bizonyítvány a lap tudományosságára nézve. Ha egy nemzet jogászai már csak a tételes forrásokat boncolgatják és a törvények kommentárait kommentálják, ez a jelenség azt bizonyítja, hogy annak a nemzetnek jogérzete kiapadt, önálló jogfejlődése megszűnt. Örvendetes, hogy a mi jogi cikkeink, tanulmányaink szűk keretekbe kényszerítve is új gondolatok, újabb jogi megérzések bő, pezsgő forrásai.

Legfelsőbb bíróságunk kiváló elnöke beszélt a jog népszerűsítéséről. Elsősorban a jogtudományt a jogi közönséggel kell megszerettetni. Ne feledjük el soha, hogy a jogi író, mint neve mutatja, nemcsak jogász, hanem író is és így stílusának nemes, komoly egyszerűsége, gondolatainak kristálytisztá áttekinthető formába öntése és írásának szépsége, élvezetessége nem válik tudományossága rovására, hanem dicséri témája átgondoltságát és írói készségét. Jól végiggondolt gondolatmenetet mindig világosan, egyszerűen lehet lerögzíteni és a gondolat zavarossága, nehezen érthetősége nem bizonyíték annak mélysége mellett. Tanuljunk a francia és angol jogi írók világosságából és ne kövessük a gyengébb fajtájú német jogi szerzők indokolatlanul unalmas, nehézkes. törvényhelyekkel és citatumokkal teli komolykodását. Ezekre talál az a mindás, amit Nietzsche Zaratrustrája a költőkről mond: „nem elég tiszták, zavarossá teszik a vizeiket, hogy mélyeknek látszanak”.

A jogi tanulmány értékét csak emeli, ha a kérdések gazdasági, társadalmi, célszerűségi szempontjaira is kitér. Nem lehet egy életviszony megfelelő szabályozásáról jogi véleményt nyilvánítani, annak az életviszonynak ismerete és méltatása nélkül, melynek rendezéséről van szó. A mi a törvény szavából levezetett deduktív jogrendszerünk mellett a bírói döntések erre kevésbé térhetnek ki és így ez elsősorban a jogtudomány feladata. Bár a jogi rendszernek logikusnak kell lennie, a jogalkalmazás mégsem logika és matematika. A törvényértelmezés eredményét nemcsak a logika és a szillogizmus szabályaival kell összemérni, hanem az anyagi igazság, a gazdasági, társadalmi célszerűség követelményeivel is. Az anyagi igazság, a célszerűség és a logika szembekerülése esetén, mindig inkább a logikát kell feláldoznunk. A római jogi írók, mint a Digesták fragmen-

tumaiból is látjuk, sokszor utalnak néhány egyszerű és világos mondattal a döntés célszerűségét indokolására.

A magyar jogirodalom jövője miatt nincs aggodalmunk. A magyar nemzet jogérzése fejlődésképes és így mindig meg fogja teremteni a jogfejlődés előkészítéséhez és továbbfejlődéséhez szükséges jogirodalmi műveket. Ne feledjük el, hogy a jogásznak, akár elméleti művelője a tudománynak, akár a gyakorlat embere, nagyobb a hivatása, mint a jogszabályok ismerete és betűszerinti, gépies alkalmazása. A jog fejlesztése a nemzet fejlődésével párhuzamos, hanyatló jog hanyatló állami életnek a jele. Elméleti és gyakorlati jogásznak nem tudom eléggé figyelmébe ajánlani a sokat idézett, de eléggé nem hangsúlyozható lutheri mondást: „Ein Jurist, der nichts als Jurist ist, ist ein arm Ding.“

Dr. Almási Antal kir. kúriai bíró, egyetemi ny. rk. tanár: Dologi jog II. k. (Tébe kiadás.)

A rádió hangja az egész világnak szól, de megéssük, hogy nyiltan, vagy elbujtan egy egyénnek szóló üzenet húzódik meg benne. A nyilvános kritika — pláne magyar jogi könyv kritikája — kisebb közönséghez, de mégis az olvasók táborához szól. Szabad legyen ebbe az írásba is egy egyéni üzenetet — bírálónak a szerzőhöz küldött üzenetét — a nyilvánosság útján közvetíteni. Az olvasó, aki okulást, tájékoztatást keres a könyvben, azt a könyv, mint leszűrt eredmény érdeklő és észrevétlenül halad el azon gondolkodási processzus mellett, amely a könyvet szülte. Irónak, gondolatgörgőnek, a gondolatok vajadásához, kifejezések csiszolásához szokott embernek subjectiv vonatkozásai vannak a mások könyvéhez is, és ha az olvasó a könyvet, csak mint a munka zárókövét tekinti, a bíráló számára meglevenedik a könyv elkészítése, a munka ideglázás folyamata, a nyomtatott betűnek a gondolkodás lassú lecsapódásaként való látása.

Ezeknek a subjectiv soroknak a megírására Almási könyvének a jelzőjogi fejezete készített. Ahogyan Almási a jelzőjog törvénynek, a hozzáfűződő rendeleteknek, telekkönyvi jogunknak, bírói gyakorlatunknak és egyes egyéb törvényeknek kapcsolatos anyagát a saját felfogását át átszűri, egységes rendszerbe sűríti és e sok forrásból táplálkozó anyagot kerek egységbe foglalja, önkéntelenül formálta az eredményre ügyelő figyelmet a mű mögött álló munka folyását elevenítő képzeletté. Olyan ez a munka, mint a kender kikészítése, amely indul a rostok pozdorjává törésével, és sok fajtájú műveleten át a takács szövő keze